

kirjaamo@ym.fi

Viite: Lausuntopyyntönnö 8.5.2017

Lausunto valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) ympäristöselostuksesta

Uudistuksessa on muutoksia aiempiin valtakunnallisiin alueiden käytön tavoitteisiin. Valmistelussa linjana on ollut, ettei tavoitteissa ole sellaisia asioita, joita säännellään erityislainsäädännöllä. Tämä on omiaan vähentämään päällekkäisyyttä. Uudistetut tavoitteet koskevat rajatumminkin vain keskeisimpiä valtakunnallisia näkökohtia. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen varautuminen on säilynyt keskeisenä teemana, mikä on tärkeä asia. Tähän liittyen bio- ja kiertotalouden mahdollisuudet on tunnistettu.

Ympäristöselostus on tärkeä työkalu ympäristönäkökohtien sisällyttämisessä suunnitelmien ja ohjelmien valmisteluun ja hyväksymiseen. Oikein laadittuna ympäristöselostus varmistaa, että todennäköiset merkittävät ympäristövaikutukset yksilöidään, kuvataan ja arvioidaan sekä otetaan huomioon prosessissa. Tällöin se on omiaan edistämään kestäviä ratkaisuja päätöksenteossa. Tavoite edellyttää myös sitä, että ympäristöselostuksen sisällön laatuun ja arviointitapaan kiinnitetään huomio heti työn alkuvaiheessa.

Ympäristövaikutusten arvioinnin kannalta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden yleispiirteisyys ja konkretisoituminen yksityiskohtaisemmin maankäytön suunnitelmissa asettaa suuren haasteen. Ratkaisevaa on millä tavalla asetettavat tavoitteet ja ympäristöarvioinnin tulokset konkretisoidaan käytännön maankäytön suunnitteluun.

Suunnittelutilanne analysoidaan hyvin. Tuodaan esiin valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistuksen sisältö ja millä periaatteilla tavoitteita on muutettu. Ympäristöselostuksessa tuodaan esiin kansainväliset sopimukset ja lainsäädäntö, jotka vaikuttavat alueidenkäyttötavoitteiden sisältöön. Keskeisessä asemassa on edelleen ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen, mikä on tärkeää.

Ympäristöselostuksen valmistelu- ja toteutusprosessi kuvataan kuten myös mukana olleet osapuolet, käytetyt resurssit sekä vuorovaikutus. Arvioinnin periaatteet ja tavoitteet tuodaan riittävällä tavalla esiin. Vaihtoehtoja ei näytä olleen, mitä voidaan pitää puutteena. Arvioinnin vertailukohdaksi on nykytila.

Vaikutuksia tarkastellaan osin sekä eritellen että yhteisvaikutuksina. Arvioinnin tuloksia on havainnollistettu arviointitaulukolla, johon on koottu tavoitteiden vaikutukset. Tämä on käyttökelpoinen ratkaisu. Yleisesti ottaen voidaan katsoa arvioinnin organisoinnin ja itse arvioinnin olevan onnistunut.

Kestävä kehitys ja kestävä käyttö ovat vakiintuneita, ehkä osin kuluneita-kin termejä. Kestävä kehitys konkretisoituu niillä valinnoilla ja ratkaisuilla, joita eri ohjelmiin ja hankkeisiin sisällytetään. Arviointityö olisi voitu esittää enemmän kytkeä näihin tulevaa kehitystä linjaaviin tavoiteltaviin asioihin ilman että vaarana olisi liiallinen yleispiirteisyys ja julistuksenomaisuus. Sisältökysymyksissä kestävä kehitys ja kestävä käyttö ovat usein kuitenkin tunnistettavissa, vaikka niitä ei erikseen mainita.

Vaikutuksia eritellään ja analysoidaan laadullisesti ja lukijalle jää mielikuva, että arvioidut vaikutukset tuodaan esiin pääasiassa todellisuuden mukaisesti, vaikkakin osin varsin yleisellä tasolla. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnille tyypillisesti arvioinnin yleispiirteisyys hankaloittaa jonkin verran todellisten vaikutusten arviointia. Arvioinnissa on joka tapauksessa sekä tunnistettu että arvioitu oikeansuuntaisesti ne tavoitteet ja ympäristövaikutukset, joilla pyritään ohjaamaan alueiden käytön suunnittelua. Ilmastomuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen on säilynyt edelleen keskeisenä tavoitteena – sitä ja siihen liittyviä epävarmuustekijöitä myös analysoidaan ympäristöselostuksessa.

Arvioinnin epävarmuustekijöitä ja niiden arvioimisen vaikeutta käsitellään. Tavoitteiden toteutumisen seurannan todetaan olevan tärkeää. Seurannalla voidaan vaikuttaa tuleviin maankäytön suunnitelmiin ja uusien tavoitteiden laadintaan. Tarkastelulle olisi ollut eduksi tieto siitä, miten aikaisemmat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat heijastuneet maankäytön suunnitelmiin ja ovatko tavoitteet toteutuneet.

Ympäristöselostus raportoidaan ohjelmasta erillisenä omana osanaan. Menettely on käyttökelpoinen. Raportti on varsinaisia tavoitteita laajempi. Mainitaan, että ympäristöarviointi on kytketty osaksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistusprosessia. Arviointi on siten ollut juoksevaa, mikä tarjoaa hyvän lähtökohdan vaikutusten arviointiin: parhaimmillaan ympäristöarviointi on tiedonvälitysprosessi vähitellen täsmentyvine tuloksineen eikä pelkästään lopputuote.

Arvioinnissa esitetään muutama toimenpidesuositus haitallisten vaikutusten lieventämiseksi. Niiden lisäksi keskeisessä asemassa ovat viranomais-ten välinen vuorovaikutus. Seurannan tuottama tieto palvelee myös haitallisten vaikutusten lieventämistä. Eri tavoitteiden oikea yhteensovittaminen on tärkeää haitallisten vaikutusten lieventämiseksi.

Yksittäisten tavoitteiden arvioinnista ELY-keskus toteaa seuraavaa.

Tavoitteen mukaan tuulivoimalat pyritään sijoittamaan ensisijaisesti suuriin yksiköihin. Tarkemmin ei määritellä, mikä on "suuri yksikkö". Suomeen rakennetusta tuulivoimasta 44 % on kohdistunut Pohjois-Pohjanmaalle. Maakunnassa eri suunnitteluvaiheessa olevia hankkeita on toistasataa ja YVA-menettelyjä on läpikäyty n. 35. Erityisesti Perämeren rannikolla on monien tuulivoimahankkeiden suuria keskittymiä. Mikäli ne kaikki toteutuvat, rakennetaan joillekin paikoille jopa yli sadan voimalaitoksen kokonaisuuksia. Ympäristönäkökohtien puolesta voisi olla parasta rakentaa tätä hieman pienempiä, mutta kuitenkin riittävän suuria yksiköitä hajautuneemmin. Näin Pohjois-Pohjanmaalla on pääasiassa suunniteltukin.

Periaate, jonka mukaan voimajohtoja sijoitetaan olemassa oleviin johtokäytäviin, on ollut jo käytössä. Tavoite on hyvä. Kolme tai jopa neljä johtoa rinnakkain alkavat kuitenkin jo olla ympäristön kestävän käytön kannalta ylärajoilla, tällaisiakin tilanteita on ollut.

Bio- ja kiertotalous ovat kannatettavia. Ympäristöselostuksen arvioon siitä, että metsien hakkuiden lisääminen voi johtaa luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, on kiinnitettävä korostunut huomio, kun samaan aikaan ollaan jäämässä luonnon monimuotoisuuden säilyttämistavoitteesta. Tämä näkökohta näyttää unohtuneen taulukosta 3. Luonnoksessa todetaan, että luonnon monimuotoisuus heikkenee kiihtyvästi. Tuodaan esiin, että ilman lisätoimia mm. metsien eliölajisto vähenee ja vaateliaan tai erikoistuneen lajiston uhanalaistuminen sekä vieraslajien leviäminen jatkuu. On tärkeää varmistua siitä, ettei pyrkiminen johonkin sinänsä hyvään valtakunnalliseen tavoitteeseen vie pohjaa pois luonnon monimuotoisuudesta tehtyjen kansainvälisten sitoumusten saavuttamiseksi.

Uudistuneilla VAT:illa ei enää ohjattaisi turvetuotantotoimintaa ojitetuille soille. Kuitenkin luonnoksessa tuodaan esiin, että suo- ja turvemaiden muutokset ja merkitys ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ovat kasvaneet. Luonnontilaisten soiden toimiessa hiilivarastoina, ne on sekä ilmastomuutossyistä että luonnon monimuotoisuuden ja uhanalaisten lajien säilyttämistavoitteen perusteella syytä jättää tuotannon ulkopuolelle. Tähän tulisi tavoitteiden jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota.

Ekologisten yhteyksiä ei tavoitteissa enää mainita. Erityisesti taajamien lähialueilla maankäytön tehostuessa tarve yhteyksille kuitenkin kasvaa. Tä-

hänkin näkökulmaan tulisi kiinnittää huomiota tavoitteiden jatkovalmistelussa.

Ympäristöarviointi täyttää kokonaisuutena verraten hyvin SOVA-lain säännökset ja asetetun tavoitteen siitä, että arviointi tukee valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistuksen valmistelua. Jatkosuunnittelussa em. näkemyksiä on syytä harkita huomioon otettavaksi.

Yksikön päällikkö

Eero Melantie

Ylitarkastaja

Tuukka Pahtamaa